

Litva - putování za saharskými písky

Koupele v mimořádně teplých vodách Baltu pod písečným valem u mysu Parnidžio ragas byla velice osvěžující, ale je třeba pokračovat v cestě, neboť mě čeká přechod rozlehlého úseku „Litevské Sahary“. Sandály se boří do jemného písku, kterým se „sápu“ do svahu; dva kroky nahoru – jeden dolů... Předemnou se otevře pohled na pouštní krajinu, zvlněnou pahorky písečných dun. Dojem pouště je umocňován nemilosrdně pálicím sluncem, před jehož paprsky se není kam schovat; ještě že mám dost pitné vody v batohu a na hlavě kšiltovku do tropů. Avšak ouha – zde nahoře je písek tak rozpálen sluncem, že jakmile mi vtečou jeho zrnka do sandálů, je to jako bych ponořil nohu do vařící vody. Rychle vytřepat botu a hned druhou, nedá se to dlouho vydržet!.. Jenže po pár krocích „vařící“ písek opět pálí chodidla – takhle není šance se odsud dostat. Moji záchranou jsou ponožky, které nacházím na dně batohu...

Jedním z bezesporu nejzajímavějších míst při návštěvě Litvy je Národní park Kuršská kosa (Kuršių nerija) na jihovýchodním pobřeží Baltského moře. Tento protáhlý písečný poloostrov táhnoucí se v délce 98 km od Kaliningradské oblasti Ruska k litevskému přístavu Klaipėda odděluje lagunu Kuršského zálivu od Baltského moře. Tento pozoruhodný pruh pevniny byl zformován před více než 5000 lety působením mořských proudů, zanášejících k pobřeží písek, spolu se západním větrem, jenž tyto písky nanášel na pevninu a vytvářel tak vysoké duny. Výsledky boje věčných rivalů – písku, moře a vegetace byly v průběhu let proměnlivé, důsledkem odporu vegetace vůči nánosům písku je však vytvoření pruhu pevniny, vyznačující se unikátními přírodními krásami. Ta dostala podle historických pramenů název Kuršská kosa (Neria curoniensis) podle severních baltských kmenů, které obývaly pobřeží nynější Litvy v okolí Klaipėdy. Před pěti sty lety však začali obyvatelé kvůli těžbě dřeva více kácet lesy, což způsobilo erozi tenké vrstvy půdy na povrchu dun a ty bez zpevňujícího koberce stromů a keřů začaly putovat. Silný pobřežní vítr přesouval rychlostí 20 metrů za rok miliardy písečných zrnků, která v období mezi 16. a 19. stoletím navždy zasypala 14. vesnic. Pro svůj pouštní charakter se kosa začala přezdívat „Litevská Sahara“.

Celá Kuršská kosa patřila až do první světové války Prusku a proto je tu dodnes patrný vliv německé kultury. Jižní část kosa je v současnosti územím ruské Kaliningradské oblasti a pro turistiku není přístupná, jelikož zde má základny ruské námořnictvo. Hlavním střediskem a centrem turistiky na litevské straně je původně rybářská osada Nida, ležící v jižní části poloostrova.

„Baltská perla“, „šperk mořského pobřeží“, „domov bájí o mořské obryni Neringa“ - tak velebí půvab Kuršské kosa nadšení obyvatelé kraje. „Naše kosa se ukazuje každý rok v jiných šatech, vždy je jedinečně krásná. Na jaře jakož i v létě; když podzim doručí zbarví listí lesů na písčinych planinách vedle dun, i jakmile zima zahalí krajinu do sněhové pokrývky“.

Cestou za saharskými písky Kuršské kosa absolvujeme bez problémů průjezd Polskem na trase Český Těšín - Warszawa – Białystok – Augustów – Suwalki, v nichž přejíždíme litevské hranice. Oproti upozornění turistického průvodce Lonely Planet, že „zelená karta“ zákonného pojištění vozidla v Litvě neplatí a je nutno si na hranicích zaplatit havarijní pojištění pro dobu pobytu, po nás nikdo nic nevyžaduje. Po nezbytné výměně tvrdé měny za *litas* (*LTL*) pokračujeme na Kaunas, kde se konečně dostáváme na kvalitní dálnici A1, zvanou Via Baltica, vedoucí z Vilniusu do Klaipėdy na západním pobřeží. Posledních 216 kilometrů a po menším zakufrování před přístavem se naloďujeme na trajekt do Smiltynė na severní špičce Kuršské kosa. Po zaplacení povinného poplatku 20 litas za vjezd do Národního parku projíždíme 45 kilometrů po jediné silnici, která vede poloostrovem do rybářské vesnice a zároveň turistického letoviska Nida.

Vzhledem k tomu, že v nedalekém Juodkrantė v těchto dnech probíhá Baltický hudební národopisný festival a Nida je plná turistů, nedaří se nám v městečku sehnat žádné ubytování. Projížděním okolí nakonec narazíme vpravo před křižovatkou do Nidy na odbočku k lesní čtvrti „Litorina“, kde se nám dostane poměrně luxusního ubytování v apartmánu *Cunami*. Majitelka má kladný vztah k českým návštěvníkům i českému hokeji a pivu, a tak se nám posléze dostane i slevy na ceně. Před zaslouženým spánkem po dlouhé cestě se ještě chceme přivítat s mořem a tak se vydáme po dřevěném chodníku přes pobřežní písčnou dunu k pláži na západním pobřeží, a pozorujeme krvavě červené slunce, kterak se pomalu noří do vod Baltu.

NIDA – malebná rybářská vesnice v sousedství největší písčné duny

Původně rybářská vesnice, která je dnes centrem turistiky na litevské straně poloostrova, leží obklopena krásnou přírodou na jeho východní straně na břehu, omývaném vodami Kuršské laguny.

První písemná zmínka o tomto baltském osídlení zvaném Noiken či Noiden se nachází ve zprávě účastníka křižácké výpravy Řádu německých rytířů z roku 1385. Archeologické nálezy však potvrzují výskyt osídlení na kose již v druhé polovině 3. tisíciletí před naším letopočtem. Původní Nida ležela asi 2 kilometry jihozápadně od té dnešní. Toto místo osídlili rybáři z vesnic, jež byly zasypány postupujícími dunami, v důsledku vykácení lesů v okolí. Avšak ani na novém místě nenechali lidé písčité duny v klidu a tak se část obyvatel před úplnou zkázou vesnice přestěhovala v roce 1730 více na sever, na místo ležící za odříznutým valem duny Parnidžio kopa.

Nida leží asi 3 kilometry od ruské hranice a z hlavní silnice Smiltynė – Kaliningrad k ní vedou dvě větší odbočky. První směřuje do ulice Kuverto gatvė s nemocnicí na levé straně okraje obce; do centra s informační kanceláří, nesčetnými obchůdky a restauracemi pak odbočuje na křižovatce před pobřežím vpravo ulice Pamario gatvė. Půldruhého kilometru dál po hlavní silnici k ruským hranicím ústí ulice Taikos gatvė, vedoucí kolem místního kempu přímo do centra.

Zároveň se u odbočky nachází benzinová pumpa, která je oproti informaci v turistickém průvodci v provozu a lze zde tu využít i platebních karet. O námořnických kořenech Nidy nejvíce vypovídají zachovalé dřevěné rybářské domky, vymalované různobarevnými odstíny, jež doplňují místní kolorit.

Mezi ten patří i další typický znak nejen Nidy, ale celé Kuršské koso – větrné korouhve.

Ty byly zavedeny roku 1844, kdy území patřilo pod pruskou správu k identifikaci lodí. Každá vesnice na Kuršské kose měla svůj symbol, kterým byla černobílá geometrická značka, zasazená do korouhve a ozdobená různými ornamenty a tato plechová destička byla připevněna na lodní stožáry. Rybáři si postupně doplňovali korouhve svými charakteristickými značkami a ornamenty a tyto umísťovali i na střechy svých domů, čímž se tyto plechové destičky o rozměrech 60x30 cm staly jakýmsi předchůdkyněmi domovních adres. Dalším fenoménem, který zde není

možno přehlédnout je výskyt jantaru (litevsky gintara). Tuto zkamenělou pryskyřici rozlehlých borových lesů, které před více než 40 miliony let pokrývaly oblast, později zaplavenou Baltským mořem, vyplavuje moře na mnoha místech zejména při jarních a podzimních bouřích. Zajímavé exponáty jantaru si je možné prohlédnout v Jantarové galerii (Gintaro Galerija) na ulici Pamario gatvė, množství šperků i samostatných kousků jantaru lze zakoupit v nesčetných obchůdcích i na tržnici v Nidě.

Cesta do pouště – PARNIDŽIO KOPA

Za ranního rozbřesku se vydávám vybaven dostatečným množstvím pitné vody i nezbytnou tropickou kšiltovkou vstříc největší písečné duně Parnidžio kopa. Ještě štěstí, že jsem si do batohu na poslední chvíli vhodil i repelent proti komárům; jakmile totiž vkročím před Nidou do stínu ranního lesa, slétají se na mne snad všechny kousavé bestie z pevniny tak rychle, že pumpička repelentu nestíhá chrlit. Ztichlým lesem, v němž ještě není ani živáčka přecházím hlavní silnici ze Smiltynė, kde už je však na ranní výběr dopravních bodíků připravena litevská policie s radarem. Nejsem ještě po ránu rozšlápnutý, takže rychlost nepřekračuji a tudíž mě radar ignoruje. Po prohození několika konverzačních vět s muži zákona pokračuji na pobřeží v severní části Nidy, v místě kde ulice Skruzdynės gatvė klesá k vodě.

Ve svahu nad břehem stojí dřevěný domek, v němž žil v letech 1930-32 německý spisovatel Thomas Mann s manželkou a šesti dětmi, a kde napsal svůj román *Josef a jeho bratři*. Takřka liduprázdnou příjemnou pobřežní promenádou pokračuji k přístavu a nasávám atmosféru této malebné staré rybářské vesnice. Pohled, který se mi naskytl z konce přístavní hráze mě opravdu ohromil – fascinující panorama do zlatova zářícího písku největší pohyblivé písečné duny v Evropě, vypínající se nad Kuršskou lagunou, na pozadí jihozápadního okraje Nidy. Úvahy o malosti člověka před silou přírody jsou tu na místě; pokud by jemný písek začal hnán větrem postupovat k lidským obydlím, nic by jej nezastavilo.

Podél pobřeží laguny směřuji k okraji lesa, kterým vede značená cesta pod příkré svahy 52 metrů vysoké písečné duny Parnidžio kopa, které je možno zdolat po dřevěných schodech. Vzhledem ke stoupající teplotě okolního vzduchu se člověk, než se dostane na vrcholek duny Parnidžio, slušně zapotí. Ovšem ta panoramata... Z vrcholku duny, na němž jsou umístěny žulové sluneční hodiny se starým litevským kalendářem, poničené roku 1999 hurikánem Anatolij, se odkrývají fantastické pohledy na pouštní krajinu, zvlněnou pahorky dun. Výhledy na pevninu Kuršské kopy tu začínají u jejího východního břehu, omývaného vodami Kuršské laguny až po západní pobřeží s otevřeným Baltským mořem.

Po patřičném pokochání se a focení sestupuji kolem tyčkového značení k východnímu okraji duny nad mysem Parnidžio ragas, kde si pak v příjemně teplé vodě laguny dělám siestu. Další cesta napříč dunami, zpočátku díky rozpálenému písku, vtékajícímu do sandálů poněkud drsnější, mi přináší hodně zajímavých pohledů. Po přechodu písečné planiny se odpoledne vracím kolem západního okraje duny a borovým lesem sestupuji do Nidy. V rybí restauraci u přístavu doplňuji po celodenním sálajícím vedru tekutiny a minerály místním pivem Utenos a degustuji místní kuchyni. Ještě v podvečer se pak s kamarády znovu k dunám vracím; autem zajíždíme po Taikos gatvė kolem kempu až k parkovišti pod dunou Parnidžio kopa. Pozorování západu slunce, měnícího postupně barvu písečných dun stojí rozhodně za to..

JUODKRANTĖ – ptačí kolonie kormoránů a volavek

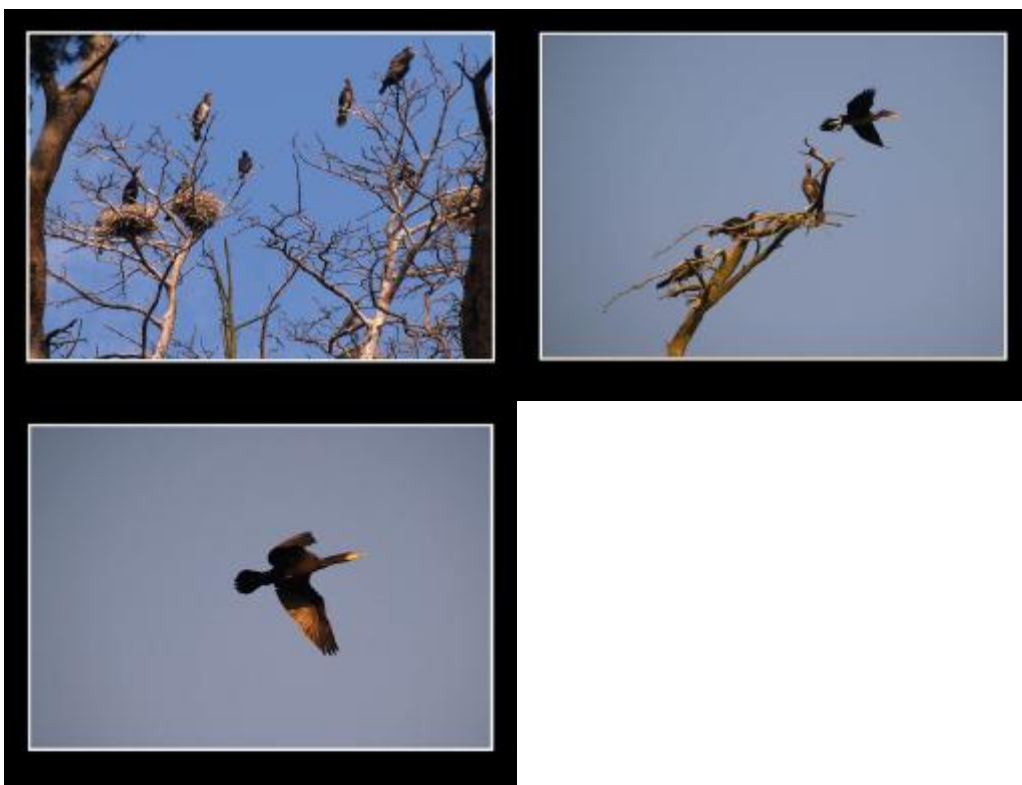

Jedno z nejstarších osídlení Kuršské kopy je zmiňováno roku 1429 v dopisech Řádu německých rytířů. Původní poloha této vesnice se nacházela několik kilometrů severněji, dál od moře. Pohyblivé duny však donutily obyvatele svoje osídlení přesunout do zátoky na pobřeží. Při pohledu od zátoky na prales na horizontu vypadalo pobřeží před ním jakoby černě zbarvené, oproti světlému pozadí bílých písečných dun, z čehož vznikl původní německý název této vesnice Schwarzort. Malované staré dřevěné rybářské domky, rybářské sítě, sušící se na břehu, německý evangelicko-luteránský kostel z červených cihel z roku 1885, jakož i obchůdky s jantarovými šperky a uzenými rybami tvoří kulisu této staré vesničky.

Zejména vůně uzených ryb (žuvisu), linoucí se z udíren či speciálních obchůdků, nechá málokteré chuťové buňky na pokoji.

Při návštěvě Juodkrantė stojí rozhodně za prohlídku kolonie kormoránů, nacházející se v lese asi kilometr vlevo před vesnicí. Vyrazíme poměrně časně zrána, kdy se ještě slunce máchá v Baltu a vzduch je příjemný. Jakmile se silnice po více než 20 kilometrech začne prudčeji zatáčet doprava k okraji východního pobřeží poloostrova a klesat ze sedla, objeví se po levé straně lesa menší parkoviště s dřevěnou informační tabulí a schody do svahu. Ranním lesem se ozývá křik ptáků a něco čpavého je cítit ve vzduchu. Pohled, který se otevře z dřevěné kryté vyhlídkové plošiny nám vyrazí dech – les na horizontu je zcela pokryt čpícím ptačím trusem, větve stromů jsou obsazeny velkým množstvím kormoránů, kteří neustále přilétají a odlétají, za současného výrazného křiku. Pozorování tak rozsáhlého sídliště těchto velkých černých ptáků, kteří se živí lovem ryb je pro milovníka přírody a turistu příjemným zážitkem; ne tak pro místní obyvatele, kteří nejsou nikterak nadšeni jednak ze silného zápachu, který se od ptačí kolonie line a pak hlavně ze silné konkurence, kterou pro místní rybáře kormoráni představují, neboť tito vodní ptáci dokáží vylovit ryby v širokém okolí. Svědčí o tom ostatně i množství oklovaných rybích koster, kterými je les pod jejich hnízdy poset. Zastřešení vyhlídky má svoje opodstatnění, neboť kormoráni při vylučování strávené potravy nijak nestarají, kam dopadne, což odnese přímým zásahem objektiv při mém vášnivém „lovu beze zbraní“.

Při následující procházce promenádou Juodkrantė narážíme na vyznačenou cestu od parkoviště po levé straně ul. Liudviko Rėzos lesem k vrcholu Raganų kalnas (Čarodějnický vrchol). Cesta borovým lesem je tu lemovaná spoustou dřevěných soch a plastik, ztělesňujících převážně pohádkové a mytologické bytosti, takže si tu zejména děti přijdou na své.

Písečné duny rezervace NAGLIU REZERVATAS

Tato přírodní rezervace o rozloze 1680 hektarů se rozkládá mezi vesnicemi Juodkrantė a Pervalka směrem na jih na východním pobřeží kasy. Na jejím území je pod dnes již mrtvými dunami pohřbeno několik původních vesnic. U silnice z Juodkrantė směrem na Nidu, vedoucí okrajem přírodní rezervace je zbudováno několik očíslovaných parkovišť s odpočívadly, z nichž je možné se zajít podívat k okraji dun. Asi dva kilometry před vesnicí Pervalka zastavujeme u odpočívadla č. 13 s velkou informační tabulí, vykreslující plochu této přírodní rezervace. Od ní vede asi kilometr dlouhý dřevěný povalový chodník přes zvlněnou písečnou planinu, kolem duny Nagliu kopa až k vyhlídce nad mysem Lydumo ragas se zátokou Agilos ilanka.

Poslední den před odjezdem z tohoto velice zajímavého poloostrova trávíme koupáním na jedné z mnoha příjemných písečných pláží na západním pobřeží. Vzhledem k tomu, že se tu moře velice pozvolna svažuje, jsou pláže rájem pro děti. Musím však ještě upozornit, že je potřeba sledovat tabulky s označením pláží, neboť litevské pláže jsou velice striktně rozděleny na ženské, mužské a společné.

Návštěva Kuršské kasy v nás zanechala skutečně hluboký dojem z podivuhodné písečné krajiny, která neleží v exotických zemích na jih od Evropy, ale kupodivu nepříliš daleko na sever od naší republiky.

Doporučená mapa : KURŠIŲ NERIJA 1: 50 000
vydavatelství Briedis – možno zakoupit v prodejně
map KIWI Praha

Trajekt Klaipėda – Smiltnė 35,- LTL (platí i pro zpáteční cestu)

vjezd do NP Kuršská kosa 20,- LTL / auto

Turistické informační centrum v Nidė ul. Taikos gatvė 4,
e-mail: agilainfo@is.lt

UBYTOVÁNÍ NIDA

Kemping Nida UAB „Nidos kempingas“ , Taikos gatvė 45A
mobil +370 682 41150 e-mail: info@kempingas.lt
www.kempingas.lt

Apartmány „PRIE JŪROS“ ul.Smiltynės plenta 21 – v lesní čtvrti Litorina
tel. +370 652 05888
cena 350LTL/ den – apartmán pro 5 osob,luxusní

Další nabídka ubytování na Kuršské kose viz. příloha

LITEVSKÁ JÍDLA

polévky - Šaltibarščiai (3 LTL) – studená polévka, k níž se podávají vařené horké
brambory, velmi osvěžující v létě

- Chilli (5 LTL) – hustá, plná mletého osmaženého masa, fazole-pikantní
- Žuvienė (3 LTL) – rybí, jsou v ní uvařeny celé kusy ryb

národní jídla – Bulviniai blynai (su mesa) -6 LTL
smažená bramborová placka plněná mletým masem, politá
jogurtovou omáčkou

- Cepelinai virtu bulviu -5 LTL
mletým masem plněné kapsy (vypadají fakt jako ty vzducholodě
zepelíny) uvařené ve vodě, přelité jogurtovo-smetanovou omáčkou

Vyšlo v časopise OUTDOOR 6/2007